
Legers ansvar for pasienten jorden

LEGELIVET

OLAF GJERLØW AASLAND

olaf.aasland@legeforeningen.no

Olaf Gjerløw Aasland er seniorforsker ved LEFO –
Legeforskningsinstituttet.

Hvor mye av ansvaret bør legene bære?

Foto: Einar Nilsen

I 1993 samlet professor i samfunnsmedisin Per Fugelli en gruppe av sine mest samfunnsbevisste studenter i prosjektet «Pasienten Jorden», tydelig inspirert av organisasjonen International Physicians for the Prevention of Nuclear War (IPPNW), som ble stiftet i 1980, og som fikk Nobels fredspris i 1985. I sitt Nobel-foredrag sa kardiologen Bernard Lown, en av lederne i IPPNW, at «we physicians have taken a sacred and ancient oath to assuage [= lindre] human misery and preserve life. This commitment imposes social and moral obligations for us to band together to make our collective voices heard» (1).

Noe av det første vi på Legeforskningsinstituttet gjorde, var å inkludere spørsmål om norske legers vurdering av lokal og global miljømedisin i en representativ spørreskjemaundersøkelse, foreslått av nettopp Fugellis studentgruppe (2). Undersøkelsen viste bl.a. at tre av fem leger mente at leger har et særlig ansvar for å bidra til bærekraftig miljø og utvikling, og at de bør gå foran som gode eksempler ved å leve på en miljøforsvarlig måte. Den viste også at hver tredje lege ofte eller av og til opplevde pasienter med ubegrunnet miljøfrykt.

Bidraget fra medisinsk forskning i global helseforebygging er komplekst. På den ene siden har vaksiner og antibiotika spilt en avgjørende rolle i bekjempelsen av alvorlig sykdom, men på den annen side finnes det dessverre en rekke eksempler på at effektive vaksiner prises så høyt at de ikke blir tilgjengelige for de som virkelig trenger dem. Og et eksponentielt økende problem er at antibiotika brukes ukritisk og dermed mister sin virkning. Begge deler er eksempler på at markedskreftene trumfer profesjonsetikken. Heldigvis har Jon Arne Røttingen fulgt opp sitt ideal fra studietiden ved å være med og forske frem en ebola-vaksine (3).

Lowns oppfordring til legene om å «band together to make our collective voices heard» passet godt inn i Per Fugellis konsept om «jeg og flokken», som også var navnet på bloggen hans. Der kommer han den 15.12.2015 tilbake til pasienten jorden, og i forbindelse med omtale av tidligere direktør ved London School of Hygiene & Tropical Medicine Sir Andrew Haines' gjesteforelesning «Planetary health – human health and global environmental change» på Universitetet i Oslo skriver han om hvordan døden er et viktig, ja avgjørende, bidrag til bedre global helse (4).

LITTERATUR

1. Fugelli P. Pasienten Jorden. Tidsskr Nor Lægeforen 2007; 127: 2489.
2. Røttingen JA, Feruglio SL, Aasland OG et al. Lokal og global miljømedisin – norske legers vurderinger. Tidsskr Nor Lægeforen 2002; 122: 1285–9. [PubMed]
3. Belluz J. We finally have a Ebola vaccine. And we're using it in an outbreak. Vox. <https://www.vox.com/science-and-health/2018/5/16/17356464/ebola-virus-vaccine/> (23.10.2018).
4. Fugelli Per. Pasienten Jorden. Blogginnlegg. <https://perfugelli.com/2015/12/15/pasienten-jorden/> (23.10.2018).

Publisert: 11. februar 2019. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.18.0828
Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 29. mars 2026.